

MEDYANIN ÇALIŞAN VE OKUYAN GENÇLİK ÜZERİNE ETKİLERİ*

Bekir KOCADAŞ**

Metin KILIÇ***

Özet

Çocukların gelişim ve eğitim çağında zor ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaları, uygulanmakta olan sosyo-ekonomik politikaların, her türlü ihmalin ve denetimsizliğin mağdurları durumuna düşmelerine neden olmaktadır. Çalışan ve okuyan gençlik üzerine yapılan bu çalışma da, farklı işlevleri ile gerek bireyleri eğiten, eğlendiren gerekse, haber veren, kamuoyu oluşumuna katkı sağlayan medyanın, çocukları nasıl ve ne gibi programlarla etkileyip ya da etkilemediği ortaya çıkarılmak istenmektedir.

Çalışma 15–18 yaş arası ortaöğrenim çağı gençliği ile sınırlıdır. Çalışmanın örneklem grubu, okuyan ve çalışan gençlik olmak üzere iki ana gruptan oluşturulmuş ve 698 anket uygulanmıştır. Sonuç olarak medyanın çocuklar üzerinde büyük etkileri olduğu çalışma sonucunda tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya, Gençlik ve Çocuk, Çocuk İşçiliği, Eğitim

THE EFFECTS OF MEDIA YOUTH PEOPLE WHO WORK AND STUDY

Abstract

Children's being forced to work in hard and dangerous labour during their development and school age leads them to suffer from the socio-economic policies that have been adopted, and all kinds of negligence and lack of inspection. In this study, which was conducted upon the young people who are students and a part of labour, it is aimed to reveal how and with what sort of broadcasting the media, which, with its various functions, educates, amuses, informs, and contribute to mould public opinion; is able to affect children or not.

The study is limited with the youth of the high school age between 15-18. The sample of the study was formed with two main groups, and 698 questionnaires were conducted. As a result, throughout the study it was determined that the media has significant effect upon children.

Key Words: Media, Youth and Child, Child Labour, Education

Giriş

Çalışan çocuklar ve gençlik konusu, üzerinde pek çok çalışma ve tartışmanın yapıldığı bir alandır. Genellikle bu konu, çocuk sömürüsü ve istismarıyla birlikte anılmaktadır. Çocuk çalışması, onun sağlığı ve gelişimi için tehlikeli olduğundan çocuk işçiliği kapsamına girmekte ve çocuğun sömürüsü anlamına gelmektedir (Dikmen, 2000:468).

Çocukların çalışmasında öğrenimin yeri çok önemlidir. Düşük sosyo-ekonomik yapıdaki çocuk okul, fiziki olanaklar, öğretmen niteliği, ulaşım araçları, eğitim masrafları gibi nedenlerle okula devam edememektedir. Anne babanın kültür düzeyleri, olaylara yaklaşım biçimleri, çocukları algılayış biçimleri, öğretim olgusunu değerlendirişleri çocuk öğrenimi üzerinde geniş ölçüde etkindir (Kocadaş-Özbulut-Özgür, 2006:258). Gelir yetersizliği, aileleri tüm kaynakları arz etmeye zorlamaktadır. Çocuklar ise, nitelikleri gereği yüksek verimli olmadıklarından ancak çok düşük ücretler karşılığı çalıştırılmaktadırlar. Dolayısıyla, çocuk istihdamı kısa sürede yoksulluğun bertaraf edilmesi açısından önemli bir etki taşımamaktadır. Bununla beraber,

*Bu yazı, 3-6 Mayıs 2012 tarihinde Niğde'de gerçekleştirilen "I. Uluslararası Niğde Dil, Kültür ve Tarih Sempozyumun"da bildiri olarak sunulmuştur. Gözden geçirilip, düzenlenmiş ve genişletilmiştir.

**Yrd. Doç. Dr. Adıyaman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi.

***Yrd. Doç. Dr. Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi.

eğitim kurumları yerine, küçük yaşlardan itibaren emek piyasalarına yönlendirilen çocuklar, eğitim yoluyla elde edebilecekleri bilgi ve vasıflardan yoksun kalmakta, buna bağlı olarak da, yüksek gelir getiren işlerde çalışma şanslarını gelecek içinde kaybetmiş bulunmaktadır. Bu durum toplumsal açıdan değerlendirildiğinde, beşeri sermayenin israfı anlamını taşımakta ve ülkelerin kalkınmasında belirleyici rol oynamaktadır (Tunçcan,2000:481). Çeşitli nedenlerde vasıfsız işlerde çalışan ya da çalıştırılan çocukların haklarını korumak adına günümüzde birçok düzenleme yapılmaktadır. Yapılan düzenlemelere rağmen çocuklar sokaklarda, sanayide ya da tarım sektöründe çalıştırılmaya devam ettirilmektedir. Bu yüzden temelde ekonomik nedenlerden dolayı öğrenci olduğu halde çalışan veya çalıştırılan çocuk konusu ihmal edilmemelidir. Çalışan çocuğun ders başarısı ister istemez düşmekte ve daha sonra çocuk her ikisini de birlikte yürütemeyeceğini düşünerek ve ekonomik açıdan gereksinim ön plana çıkacağından, çocuk açısından işin öncelik olacağı göz ardı edilemeyecektir (Tekin-Kılıç,2010:124).

Günümüzde, iletişim araçlarının etkileri yoğun olarak hissedilmektedir. Hızla gelişen iletişim teknolojileri artık, insanlar arasında birçok sorunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Özellikle televizyon ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler, bunun en iyi örneklerini teşkil etmektedir. Bu iletişim araçlarından en fazla etkilenen kesim, çocuklar ve gençlik çağındaki bireylerdir. Bu sebeple, iletişim araçlarının gençliğin sosyalleşmesi üzerinde aile, okul ve çevre kadar önemli bir etkiye sahip olduğu sık sık vurgulanmaktadır. Medya karşısında etkiye en açık, en hassas grubu oluşturan çocukların, medya kurumunun yapısını, işleyişini, kurgulanmış içeriğin bilinçli bir şekilde değerlendirilmesini ve eleştirel olarak izlenmesini özetle, medya ile ilgili doğru sorular sorup yanıtlar bulabilmesini sağlamak amacıyla Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ile Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği sonucunda geliştirilen Medya Okuryazarlığı Projesi kapsamında Türkiye genelinde tüm okullarda Medya Okuryazarlığı dersleri 2007-2008 öğretim yılından itibaren seçmeli olarak başlatılmıştır (<http://www.rtuk.org.tr/sayfalar>,2012). Yapılan bu tür çalışmalar gençlerin medya ile ilişkilerini düzenlemek adına önemlidir.

Yöntem

Araştırmanın ana evreni, Malatya İl Merkezi ortaöğrenim çağı (15-18 yaş) gençliğidir. Araştırmanın örneklem grubu, okuyan ve çalışan gençlik olmak üzere iki ana gruptan oluşturulmuştur. Örneklem, tabakalı örneklem tekniğine göre, evreni temsil etme düzeyi kriterlerine uygun olarak belirlenmiştir. Yüzde 99 güven düzeyinde $\pm\%5$ (göz yumulabilir yanılğı) kesinlikte 642 anket (bu sayı 698 adet ankete çıkarılmış) (Sencer, 1989: 610) uygulanmıştır.

Tablo-1: Örneklemin Deneklere Göre Dağılımı

Lise Türü	N	%
Genel Lise (Devlet, Özel)	477	68,3
Meslek Lisesi	36	5,2
Anadolu Lisesi	91	13,0
Çıraklık Eğitim Merkezi (Çalışanlar)	94	13,5
Toplam	698	100,0

Araştırma örnekleme 15-18 yaş grubunda çalışan ve Çıraklık Eğitim Merkezine de kayıtlı olan gençlik (yaklaşık 3.000 kişi olarak) ilave edilmiştir. Her kesimi temsil etmesi açısından, bölgeler ve lise türleri göz önünde bulundurularak anket uygulanacak 5 lise tespit edilmiştir. Bunlar, Malatya Lisesi, Fatih Lisesi, Anadolu Lisesi, Metin Emiroğlu Lisesi ve Ticaret Meslek Lisesi'dir. Bu 5 lisenin toplam öğrenci sayısı 6751 kişidir. Bu sayı lisedeki öğrenci sayısının yüzde 33.75'ine tekabül etmektedir. Seçilen liselere anket dağılımı, genel toplam (20.000) içinde okulun öğrenci sayısı da dikkate alınarak tespit edilmiştir.

Bulgular ve Değerlendirme

Malatya'nın pek çok sosyo-kültürel göstergesi, Türkiye ortalamasına çok yakındır. Aynı zamanda Malatya, Türkiye'deki standart ortalamaların da bir göstergesidir. Ekonomik hayatı, eğitim durumu, nüfus özellikleri, sağlık vb. gibi göstergeler yönünden Türkiye'nin genel ortalamalarına çok yakındır. Örnekleme oluşturan 15-18 yaş çağı içinde yer alan çalışan gençlik, çalışma hayatında pek çok problem yaşadığını ileri sürmektedir. Çalışma hayatının genel olarak özelliklerini Özkul şöyle ifade etmiştir (Özkul,1997:8): Çalışma hayatı, insanın tabiatla olan ilişkisini kapsadığı gibi, ihtiyaçlarını gidermek için içinde bulunduğu psikolojik durum, ideolojisi, aile, grup, müessese gibi sosyal çevresi ile çalışmanın gerçekleştiği mekân ve zaman içindeki bütün sosyal ilişkileri de kapsamaktadır. Böylece çalışma ilişkileri, insanın bir taraftan diğer insanlarla, bir taraftan da topyekün çevresini oluşturan sosyal yapının diğer unsurlarıyla ilişkisi anlamına gelmektedir.

Hızlı sanayileşme, kentleşme ve nüfus artışı çalışma hayatının yeniden düzenlenmesine neden olmuştur. Pek çok yeni meslek ve iş alanı ortaya çıkmıştır. Güler'e göre, çalışanların sayısının nüfus artışına bağlı olarak artması, çalışma alanlarının çeşitlenmesine, iş dünyasının karmaşıklaşmasına neden olmuştur. İşin çeşitlenmesi, insanların uzmanlık kazanması zorunluluğunu getirmiş, daha eğitimin ilk yıllarından itibaren insanlar iş hayatı işin yönlendirilmeye başlanmıştır. Uzmanlık kazandıran ve uzun süren eğitim yıllarının güçlükleri, çalışma hayatı için, daha önceki yıllarda başlayan ve yaşanan güçlükler olarak kabul edilebilir. Bireyler iş dünyasında daha önemli statüler kazanabilmek için öğrenim yıllarından itibaren zorlanmaktadırlar (Güler,1992:87). Gençlerin önemli bir kısmı ise okul bitirmeden çeşitli sebeplerden dolayı çalışma hayatına, usta-çırak ilişkisi içinde başlamaktadır. Çalışan çocuklar ve gençlerin çalışma koşulları da oldukça ağırdır.

Tablo 2: Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak çalışanların sigortalı çalışıp çalışmama ilişkisi

			Sigortalı çalışıp çalışmama durumu		Toplam
			Sigortalı	Sigortasız	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Aileye ait işte çalışıyor	S	4	2	6
		%	66,7%	33,3%	100,0%
	Sanayide çalışıyor	S	11	19	30
		%	36,7%	63,3%	100,0%
	Diğer	S	22	35	57
		%	38,6%	61,4%	100,0%
Toplam		S	37	56	93
		%	39,8%	60,2%	100,0%

Malatya'da sanayide ve küçük işletmelerde çalışmaya başlayan gençler, çalışma hayatında pek çok zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu zorluklar, sosyal güvenlik kapsamı içinde olmamakla başlamakta, çalışma saatlerinin uzunluğuna kadar gitmektedir. Özellikle sanayide istihdam edilen gençlerin pek çoğu sigorta kapsamı içinde değildirler. Sigorta kapsamı içinde olmadığı

İçin, çalışan çocukların ve gençlerin sayısını da tespit etmek oldukça güçtür. Örneklemimizi oluşturan çalışan gençliğin %60.2'si sigortasız çalıştırılmaktadır.

Çalışma koşullarının kanunlarla düzenlenmiş olması iyi bir gelişmedir. Fakat bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde bu kanunlar pek uygulanmamaktadır. Her şeyden önce çocukların ve gençlerin düşük ücretlerle ve sigortasız çalıştırılması, sürekli kriz ekonomisi içinde yaşayan aileler tarafından da görmezlikten gelinen bir konudur. Gelişmiş ülkelerde özellikle çalışma süresi sürekli olarak düşmektedir. Fourastie'ye göre, 1850'den, özellikle de 1920'den bu yana, çalışma süresi iki biçimde azaltıldı: Önce yetişkin insanın yıllık çalışma süresinin kısaltılmasıyla; bu açıkça görülebilen ve gelecek açısından daha az önemli olan bir olgudur. Sonra okul çağının uzatılmasıyla kısaltılmış olmaktadır. Türkiye'de resmi iş yerlerinde çalışma süresi günde 8 saat, haftada 5 gün olarak belirlenmiştir. Özellikle, sanayide çalışan çocuklar ve gençlerin çalışma günleri ve saatleri oldukça fazladır. Örneklemimizi oluşturan çalışan gençlerin %53'ü haftada 6 gün, günde 12 saat çalıştığını ifade etmektedir.

Tablo 3: Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak yapılan işle ilgili eğitim görmek arasındaki ilişki

			Yapılan işle ilgili eğitim görmek gerekir mi		Toplam
			Gerekir	Gerekmez	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Aileye ait işte çalışıyor	S	6		6
		%	100,0%		100,0%
	Sanayide çalışıyor	S	24	6	30
		%	80,0%	20,0%	100,0%
	Diğer	S	47	10	57
		%	82,5%	17,5%	100,0%
Toplam		S	77	16	93
		%	82,8%	17,2%	100,0%

Çalışan gençlerin %82,8'i iş eğitiminin gerekliliğine inanmaktadır. Bu sebeple, sanayide çalışan gençlerin büyük çoğunluğu çıraklık eğitim merkezlerinde, kalfa ve usta olabilmek için eğitimlerini devam ettirmektedir. Korkmaz'a göre eğitim, bireylere bir takım bilgileri kazandırmakla kalmaz, en az bunun kadar önemli olmak üzere, gerek bireyleri çalışma hayatına hazırlamada gerekse sosyal hayata uyum sağlamasında, bir fonksiyona sahiptir. Özellikle, bireylerin çalışma hayatlarında, istenen başarıyı göstermeleri için gerekli olan bilgi ve beceriyi kazandırmada önemli bir fonksiyon ifa etmektedir. Bu hususta özellikle, mesleki eğitimin rolü büyüktür. Gerek yüksek bir verimliliğin sağlanmasında gerekse kaliteli üretimin yapılmasında vasıflı iş gücünün rolü inkâr edilemez bir gerçektir. Bunu temin etmede ise mesleki eğitim, bir fonksiyon ifa etmektedir (Korkmaz,1997:178-149). Mesleki eğitimin gerekliliğini, Malatya sanayinde çalışan gençlerin pek çoğu kavramıştır. Çalışma hayatında, gelişen teknolojiye uyum sağlamak ve onu en iyi şekilde kullanabilmek için mesleki eğitim her zamankinden daha da önemli hale gelmiştir.

Tablo 4: Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak işe başlama yaşı arasındaki ilişki

			Yapılan işe başlama yaşı				Toplam
			10-11	12-13	14-15	16-17	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Aileye ait işte çalışıyor	S	2	1	1	2	6
		%	33,3%	16,7%	16,7%	33,3%	100,0%
	Sanayide çalışıyor	S	3	5	11	11	30
		%	10,0%	16,7%	36,7%	36,7%	100,0%
	Diğer	S	7	19	17	14	57
		%	12,3%	33,3%	29,8%	24,6%	100,0%
Toplam	S	12	25	29	27	93	
	%	12,9%	26,9%	31,2%	29,0%	100,0%	

Bütün Türkiye’de çalışan gençliği temsil etme özelliğine sahip olan ve örnekleminizde yer alan Malatya’daki çalışan gençliğin nitelikleri önem arz etmektedir. Çalışma hayatına başlama yaşı hemen hemen geneli temsil etmektedir. Buna göre, çalışma hayatına (%31.2’lik bir oranla) 14-15 yaş grubunda başlayanlar ilk sırada yer almaktadır. Bunu ikinci olarak (%29) 16-17 yaş grubu, üçüncü sırada (%26.9) 12-13 yaş grubu ve son olarak ta (%12.9) 10-11 yaş grubundakiler takip etmektedir. Görüldüğü gibi genelde gençler, ilköğretimde ya da ilköğretimden hemen sonra çalışma hayatına başlamaktadırlar. Lise bittikten sonra çalışma hayatında, özellikle mesleki beceri isteyen işlerde istihdam edilebilme olasılığı daha düşüktür. Çünkü bu mesleklerde çalışma hayatına daha erken yaşlarda başlamak gerekli görülmektedir. Dünya genelinde yapılan araştırmalarda çocukların çalışmaya başlama yaşı 4-12 arasında değişmektedir. Devletler yasal önlemler almasına rağmen, ekonomik kriz içinde olan aileler öncelikle bu yasal önlemleri kendileri ihlal etmektedirler (Short-Term and Long-Term Effects of Early Parental Employment on Children of the National Longitudinal Survey of Youth,2001). Bu durum, Güney Amerika Ülkeleri, Asya Ülkeleri ve Afrika Ülkelerinin pek çoğunda görülmektedir. İLO sözleşmesine göre, işe başlama için asgari yaşın zorunlu eğitimin bittiği yaştan düşük olmaması ve her durumda 15 yaştan yukarı olması gerekmektedir. Diğer bir maddeye göre, niteliği ya da koşullar gereği yapıldığında, bu işi yapan kişinin sağlığını, güvenliğini ya da ahlakını tehlikeye düşürebilecek işler için en az 18 yaş sınırı konulmalıdır (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı,1998). Bu sözleşmeyi kabul etmelerine rağmen, pek çok ülkede çocukların çalıştırılmasıyla ilgili ihlaller hale devam etmektedir.

Tablo 5(a): Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak işverenin nasıl olması gerektiği ilişkisi

			Bir işverenin nasıl olması				Toplam
			İşçinin problemlerini yakından bilmeli	İşçinin hakkını yeterince ve zamanında vermeli	Kabiliyeti ve bilgili olmalı	Babacan ve insancıl olmalı	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Aileye ait işte çalışıyor	S	2	2	1	1	6
		%	33,3%	33,3%	16,7%	16,7%	100,0%
	Sanayide çalışıyor	S	7	6	4	13	30
		%	23,3%	20,0%	13,3%	43,3%	100,0%
	Diğer	S	15	13	7	22	57
		%	26,3%	22,8%	12,3%	38,6%	100,0%
Toplam	S	24	21	12	36	93	
	%	25,8%	22,6%	12,9%	38,7%	100,0%	

Tablo 5(b): Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak çalışılan iş yerinin sağlık açısından uygun olup olmaması arasındaki ilişki

			Çalışılan iş yerinin sağlık açısından yeterli olup olmama durumu			Toplam
			Yeterli	Yeterli değil	Kısmen yeterli	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Aileye ait işte çalışıyor	S	3	1	2	6
		%	50,0%	16,7%	33,3%	100,0%
	Sanayide çalışıyor	S	11	9	10	30
		%	36,7%	30,0%	33,3%	100,0%
	Diğer	S	27	5	25	57
		%	47,4%	8,8%	43,9%	100,0%
Toplam		S	41	15	37	93
		%	44,1%	16,1%	39,8%	100,0%

Çalışılan iş yerinin sağlık açısından yeterli olup olmaması ve işverenin çalıştırdığı elemanlara yaklaşımı, çalışan açısından önem taşımaktadır. Tablo 5 (a) da, çalışan gençlerin %38.7'si işverenlerinin babacan ve insancıl olmasını, %25.8'i işçinin problemlerini yakından bilmesini, %22.6'sı işçinin hakkını yeterince ve zamanında vermesi gerektiği kanısını taşımaktadır. Tablo 5(b) de, çalışılan işyerinin sağlık açısından yeterli olup olmadığı konusundaki soruya, %44.1'i yeterli bulmakta, %16.1'i yeterli bulmamakta ve %39.8'i ise kısmen yeterli bulmaktadır. Korkmaz, iş yerlerinde sahip olunan fiziki ve sosyal şartların, işin verimliliğini, kalitesini, çalışanların sağlığını, manevi tatminini ve daha pek çok özellik üzerinde etkili olduğu kanısındadır. Korkmaz'ın, Malatya'daki iş yerlerinde yapmış olduğu araştırmalarda, bu gibi önemli ortamların yeterince sağlanamadığı(Korkmaz,1997:173) ortaya çıkmıştır. İş verimi ve doyumunun yeterince sağlanabilmesi için, Bize ve Milhaud'a göre, hoşnut eden faktörler hoşnut etmeyen faktörlerden üstün olduğu zaman, işçinin moralinin (yani, maneviyatının) yerinde olduğu söylenebilir; bunun aksi görüldüğü zaman, işçinin moralinin bozuk olduğu söylenebilir (Bize-Milhaud,1999:33).

Tablo 6: Aile yapısına bağlı olarak kazanılan paranın kullanılışı arasındaki ilişki

			Kazanılan paranın kullanılış şekli		Toplam
			Hepsini kendine harcıyor	Çoğunu ailesine veriyor	
Aile yapısı	Çekirdek aile	S	19	51	70
		%	27,1%	72,9%	100,0%
	Geleneksel aile	S	4	11	15
		%	26,7%	73,3%	100,0%
	Boşanma ile dağılmış aile	S	1	2	3
	%	33,3%	66,7%	100,0%	
	Baba vefat etmiş aile	S	3	2	5
		%	60,0%	40,0%	100,0%
Toplam		S	27	66	93
		%	29,0%	71,0%	100,0%

Araştırmaya katılan çalışan gençlerin geleneksel ve çekirdek aile yapısına sahip olanların büyük bir oranda kazandıkları paraların çoğunluğunu aile bütçesine katkı sağlamak için ailelerine verdikleri gözlenmektedir. Daha çok geniş aile yapısı içerisinde yer alan bireylerin %73,3'lük bir oranla kazandıkları paranın çoğunluğunu ailesine verdiği ve bu durumda düşük sosyo-ekonomik yapı içerisinde gençlerin iş hayatına yönlendirilmelerinde etken unsur olduğunu gözler önüne sermektedir. Araştırmaya katılan gençlerden parçalanmış aile yapısı içerisinde oranın yarı yarıya değişmesi gözlenirken çekirdek aile yapısına sahip olan ailelerde çalışan gençlerin %27,1'lik düşük kesiminin paranın hepsini kendisinin harcaması çalışmanın temelindeki ekonomik katkının oranının yüksekliğini ortaya çıkarmaktadır. Ailenin geçimine katkıda bulunmak için ilkokuldan hemen sonra küçük yaşta sanayide çirak olarak işe başlatılan çocuklar, Kaya'nın deyimiyle, gayri adil gelir dağılımının (Kaya,1991:95) en küçük çalışanları olarak toplumda yerlerini almaktadırlar.

Tablo 7: Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak interneti en çok ne amaçla kullandığı arasındaki ilişki

			İnternet en çok ne amaçla kullanılıyor							Toplam	
			Kullanılmıyor	Chat(sohbet) için	Dersler için	E-mail için	Gazete okumak için	Oyun oynamak için	Surf yapmak için		Diğer
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Çalışmıyor	S	342	55	43	28	6	58	39	6	577
		%	59,3%	9,5%	7,5%	4,9%	1,0%	10,1%	6,8%	1,0%	100,0%
	Aileye ait işte çalışıyor	S	8	7			1	1			17
		%	47,1%	41,2%			5,9%	5,9%			100,0%
	Yarım gün çalışıyor	S	4	2		1		3	2		12
		%	33,3%	16,7%		8,3%		25,0%	16,7%		100,0%
	Sanayide çalışıyor	S	15	7		1	2	8	2		35
		%	42,9%	20,0%		2,9%	5,7%	22,9%	5,7%		100,0%
	Diğer	S	43	2		3	3	6			57
		%	75,4%	3,5%		5,3%	5,3%	10,5%			100,0%
	Toplam	S	412	73	43	33	12	76	43	6	698
		%	59,0%	10,5%	6,2%	4,7%	1,7%	10,9%	6,2%	,9%	100,0%

Araştırmaya katılan okuyan gençlerin %59'unun internet kullanmadığı, %19,6'sının sohbet ve oyun oynamak için interneti kullandığı gözlenirken sadece %7,5'inin interneti dersler için kullandığı gözlenmektedir. Aileye ait bir işte çalışan çocukların %47,1'i interneti kullanmadığını belirtirken, %41,2'sinin interneti sohbet için kullandığı tespit edilmiştir. Yarım gün çalışan gençlerin %33,3'ünün ve sanayide çalışan çocukların %75'inin interneti kullanmadığı, geri kalan kesimin çeşitli sebeplerle interneti kullandığı saptanmıştır.

Tablo 8: Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak televizyonun izlenme amacı arasındaki ilişki

			Televizyonun izlenme amacı				Toplam
			Dinlenmek ve eğlenmek için	Haber almak ve eğlenmek için	Hem eğlenmek hemde öğrenmek için	Hepsi için	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Çalışmıyor	S	62	80	128	307	577
		%	10,7%	13,9%	22,2%	53,2%	100,0%
	Aileye ait işte çalışıyor	S	3		3	11	17
		%	17,6%		17,6%	64,7%	100,0%
	Yarım gün çalışıyor	S	2	3	2	5	12
		%	16,7%	25,0%	16,7%	41,7%	100,0%
	Sanayide çalışıyor	S	2	11	5	17	35
		%	5,7%	31,4%	14,3%	48,6%	100,0%
	Diğer	S	2	17	10	28	57
		%	3,5%	29,8%	17,5%	49,1%	100,0%
	Toplam	S	71	111	148	368	698
		%	10,2%	15,9%	21,2%	52,7%	100,0%

Okuyan gençler televizyonu %53,2'lik oranla dinlenmek, eğlenmek, öğrenmek ve haber almak için izlerken, çalışan gençlerin oranları da aşağı yukarı benzerlik göstermektedir. Burada gözle görülür farklılık okuyan gençlerin televizyonu %13,9'luk düşük bir oranla haber almak için izlediklerini ortaya koyarken, sanayide çalışan gençlerin %31,4'lük oranla ve farklı işlerde çalışan gençlerin %29,8'lik oranla haber almak için izlediğini ortaya koymaktadır. Bu durum bize okuyan gençliğe oranla çalışan gençliğin daha yüksek oranda toplumsal meselelere duyarlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 9: Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak en çok güvenilen iletişim aracı arasındaki ilişki

			En çok güvenilen iletişim aracı						Toplam
			İnternet	Kitap ve dergi	Gazete	Televizyon	Radyo	Hiçbiri	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Çalışmıyor	S	118	187	28	81	14	149	577
		%	20,5%	32,4%	4,9%	14,0%	2,4%	25,8%	100,0%
	Aileye ait işte çalışıyor	S	4	4		2	1	6	17
		%	23,5%	23,5%		11,8%	5,9%	35,3%	100,0%
	Yarım gün çalışıyor	S	6	2	3			1	12
		%	50,0%	16,7%	25,0%			8,3%	100,0%
	Sanayide çalışıyor	S	2	8	1	11		13	35
	%	5,7%	22,9%	2,9%	31,4%		37,1%	100,0%	
Diğer	S	3	7	2	15		30	57	
	%	5,3%	12,3%	3,5%	26,3%		52,6%	100,0%	
Toplam	S	133	208	34	109	15	199	698	
	%	19,1%	29,8%	4,9%	15,6%	2,1%	28,5%	100,0%	

Araştırmaya katılan okuyan gençlerin %32,4'ü en çok güvenilen iletişim aracı olarak kitap ve dergileri görürken, %20,5'i interneti en güvenilir iletişim aracı olarak görmektedir. Yarım gün çalışan gençlerin %50'si interneti, sanayide çalışan gençlerin %31,4'ü ve diğer işlerde çalışan gençlerin %26,3'ü televizyonu en güvenilir iletişim aracı olarak görmektedir. Ayrıca okuyan gençlerin %25,8'i, sanayide çalışan gençlerin %37,1'i, ve diğer işlerde çalışan gençlerin %52,6'sı hiçbir iletişim aracını güvenilir olarak görmemektedir.

Tablo 10: Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak gençler üzerinde etkili olan kurumlar arasındaki ilişki

			Gençler üzerinde etkili olan kurumlar			Toplam
			Aile	Okul	Medya	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Çalışmıyor	S	296	151	130	577
		%	51,3%	26,2%	22,5%	100,0%
	Aileye ait işte çalışıyor	S	4	5	8	17
		%	23,5%	29,4%	47,1%	100,0%
	Yarım gün çalışıyor	S	5	3	4	12
		%	41,7%	25,0%	33,3%	100,0%
	Sanayide çalışıyor	S	18	1	16	35
	%	51,4%	2,9%	45,7%	100,0%	
Diğer	S	30	2	25	57	
	%	52,6%	3,5%	43,9%	100,0%	
Toplam	S	353	162	183	698	
	%	50,6%	23,2%	26,2%	100,0%	

Araştırmaya katılan okuyan gençlerin %51,3'ünün gençlerin üzerinde etkili olan kurumun aile olduğunu belirtirken, aileye ait bir işte çalışan gençlerin %47,1'inin gençler üzerinde etkili kurum olarak medyayı görmesi çarpıcıdır. Yine yarım gün çalışan gençlerin %41,7'si, sanayide çalışan gençlerin %51,4'ü ve diğer işlerde çalışan gençlerin %52,6'sı gençler üzerinde en etkili kurum olarak aileyi görmektedirler. Burada gençlerin üzerinde medyanın etkisinin azımsanmayacak derecede etkisi görülmektedir. Sanayide çalışan gençlerin %45,7'si ve diğer işlerde çalışan gençlerin %43,9'u en etkili kurum olarak medyayı görmektedirler.

Tablo 11: Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak aile, okul ve çevreden öğrenilenlerle medyadan öğrenilenler arasındaki çelişkiler ve farklılıklar arasında ilişki

			Aile, okul ve çevreden öğrenilenlerle medyadan öğrenilenler arasındaki çelişkiler ve farklılıklar			Toplam
			Çok fazla oluyor	Ara sıra oluyor	Hiç olmuyor	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Çalışmıyor	S	182	339	56	577
		%	31,5%	58,8%	9,7%	100,0%
	Aileye ait işte çalışıyor	S	5	7	5	17
		%	29,4%	41,2%	29,4%	100,0%
	Yarım gün çalışıyor	S	4	7	1	12
		%	33,3%	58,3%	8,3%	100,0%
Sanayide çalışıyor	S	7	14	14	35	
	%	20,0%	40,0%	40,0%	100,0%	
Diğer	S	15	33	9	57	
	%	26,3%	57,9%	15,8%	100,0%	
Toplam	S	213	400	85	698	
	%	30,5%	57,3%	12,2%	100,0%	

Okuyan gençlerin %90,3'ünün aile, okul ve çevreden öğrenilenlerle medyadan öğrenilenler arasında çelişkiler ve farklılıklar olduğunu ortaya koyarken, aileye ait bir işte çalışan gençlerin %71,6'sı, yarım gün çalışan gençlerin %91,7'si, sanayide çalışan gençlerin %60'ı ve diğer işlerde çalışan gençlerin %84,2'si aile, okul ve çevreden öğrenilenlerle medyadan öğrenilenler arasında çelişki ve farklılıkların olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 12: Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumuna bağlı olarak gençliğin en önemli sorunu arasındaki ilişki

			Gençliğin en önemli sorunu						Toplam
			Cinsel sorunlar	Ekonomik sorunlar	İşsizlik	Kuşak çatışması	Psikolojik sorunlar	Diğer	
Şu anda gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu	Çalışmıyor	S	97	93	71	75	227	14	577
		%	16,8%	16,1%	12,3%	13,0%	39,3%	2,4%	100,0%
	Aileye ait işte çalışıyor	S	6	4		2	5		17
		%	35,3%	23,5%		11,8%	29,4%		100,0%
	Yarım gün çalışıyor	S	4	2	1	1	4		12
		%	33,3%	16,7%	8,3%	8,3%	33,3%		100,0%
Sanayide çalışıyor	S	10	6	12	2	5		35	
	%	28,6%	17,1%	34,3%	5,7%	14,3%		100,0%	
Diğer	S	5	21	9	7	15		57	
	%	8,8%	36,8%	15,8%	12,3%	26,3%		100,0%	
Toplam	S	122	126	93	87	256	14	698	
	%	17,5%	18,1%	13,3%	12,5%	36,7%	2,0%	100,0%	

Araştırmaya katılan okuyan gençlerin %39,3'ü gençliğin en önemli sorunu olarak psikolojik sorunları görürken çalışan gençler içerisinde aileye ait işlerde çalışan gençlerin %29,4'ü ve sanayide çalışan gençlerin %33,3'ü psikolojik sorunları en önemli sorun olarak görmektedir. Ayrıca çalışan gençler arasında daha çok cinsel sorunlar ve ekonomik sorunların gençliğin en önemli sorunu olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Burada göze çarpan ayrıntı gençliğin en önemli sorunu olarak işsizlik sorunu sanayide çalışan gençler tarafından %34,3'lük oranla en önemli sorun olarak görülürken diğer çalışan gençlerin ve okuyan gençlerin işsizliği sorun olarak görmemesi diğer bir çarpıcı sonuçtur. Bu durum bize çalışan gençlerin çalışmalarından ötürü işsizliği sorun olarak görmediklerini, okuyan gençlerinde eğitim hayatlarının devam etmesi çerçevesinde işsizlik kaygısı yaşamadıklarını ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada araştırmaya katılan gençlerin %60,2'sinin çalıştıkları iş yerinde sigortasız çalışıyor olmaları istismarın boyutlarını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu anlamda yasal düzlemde denetimlerin artırılması gerekmektedir. Gençlerin yapılan işle ilgili olarak %82,2 oranında yapılan işle ilgili eğitim görmek gerekliliğini ortaya koymaları ileride hayatlarını idame etmek istedikleri işe verdikleri önemi ön plana çıkarmaktadır. Araştırmaya katılan gençlerin %73,3'lük oranda kazandıkları paranın büyük bir çoğunluğunu ailelerine vermeleri aile

ekonomisini katkı yapmak adına önemlidir. Gençlerin büyük bir oranla aile, çevre ve okuldan öğrenilenlerle medyadan öğrenilenler arasında farklılıklar olduğunu ortaya koymalarına rağmen aileye ait bir işte çalışan gençlerin %47,1'inin gençler üzerinde etkili kurum olarak medyayı görmesi çarpıcıdır. Burada gençlerin üzerinde medyanın azımsanmayacak derecede etkisi görülmektedir. Sanayide çalışan gençlerin %45,7'si ve diğer işlerde çalışan gençlerin %43,9'u en etkili kurum olarak medyayı görmektedirler. Okuyan gençlerin %32,4'ünün en güvenilir iletişim aracı olarak kitap ve dergiyi görmeleri doğal bir sonuç olmakla birlikte, çalışan çocukların yarısına yakını interneti ve televizyonu en güvenilir iletişim aracı olarak görmektedirler. Ayrıca okuyan gençlerin %25,8'i, sanayide çalışan gençlerin %37,1'i ve diğer işlerde çalışan gençlerin %52,6'sı hiçbir iletişim aracını güvenilir olarak görmemektedir. Elbette burada sorgulanması gereken hususlardan birisi okuyan gençlerinin çoğunlukla televizyonu zaman geçirme ve eğlenme amacıyla izlemesine rağmen çalışan gençlerin televizyonu haber almak amaçlı izleme oranlarının yüksek olması toplumsal meselelere duyarlılık gösterme açısından önemlidir.

İletişim araçlarını güvenilir olarak bulmamalarını rağmen günümüz çağının iletişim ve teknoloji çağı olmasının nedeniyle iletişim araçlarından uzak kalmanın mümkün olmadığını bilmektedirler. Gençlerin modern toplumda en önemli sorun olarak psikolojik ve cinsel sorunları görmelerinde medyanın etkisinin söz konusu olduğu ortadadır. Okuyan gençlerin işsizliği çok düşük oranda sorun olarak görmesi, eğitimin işsizlik düşüncesini arka planda bırakmaktadır. Çalışmanın sonuçlarından hareketle;

1. Çalışan çocuk probleminin çözümüne katkı sağlayan çıraklık eğitim sistemi etkin bir şekilde uygulanmalı, aksayan yönler düzeltilmelidir.
2. Etkin ve sürekli denetim kurularak çırakların yasal çalışma saatleri arasında çalışmalarını sağlanmalı ve şartların uygun olmadığı işletmelerde kesinlikle çocuk çalıştırılması önlenmelidir.
3. Çocukların zorunlu temel eğitim sürecinde okuldan ayrılmaları önlenmeli. Zorunlu eğitim gerçekten zorunlu hale getirilerek herkese eşit nitelikte ve kamusal eğitim sağlanmalıdır.
4. Görsel iletişim araçlarında çocuk yüksek yararı gözetilerek çocuk haklarının ihlal edildiği durumların tespit edilmesi halinde ivedi olarak yasal işlemlerin yapılması gereklidir.
5. Çocuk haklarını korumaya yönelik uygulamaları içeren ve çocuk başarılarına ilişkin haberlerin arttırılmasına ilişkin çalışmaların yapılması önemlidir.
6. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 42. Maddesinde belirtilen devletin sözleşmeyi çocuklara ve yetişkinlere öğretmesinin en güzel mecralarından birisi olarak hem medya okuryazarlığı dersi hem de yetişkinlere yönelik olarak yapılacak medya okuryazarlığı çalışmaları kullanılabilir. Bu açıdan okullarda başlatılan Medya Okuryazarlığı derslerinin zorunlu hale getirilmesi sağlanmalıdır.
7. Çocuk hakları çerçevesinde, korunma hakkı alt başlığı içerisinde yer alan TV ve reklamların zararlı etkilerinden çocukların korunması için anne-baba ilgisinden mahrum, denetimsiz medyayı takip eden çocuklar yetiştirilmek istenmiyorsa, ebeveyn, medya, çocuk hakları savunucuları ve ilgili devlet denetleme kurumları ortak hareket etmelidir.

Kaynakça

- BİZE, R.-Milhaud, J. (1999). Sanayi Psikolojisi ve İnsanın Yükselişi. Çev.: Mehmet Yazgan. Kültür Bakanlığı Yay. Ankara.
- ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME UYGULAMA EL KİTABI (1998). UNICEF.
- DİKMEN, A. (2000). Çocuklar Çalışmalı mı? Çalışan Çocukların Görüşleri. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı. 26-27 Haziran 2000. İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları. İstanbul.
- GÜLER, M. (1992). Endüstride Kaygı, Depresyon ve İşçi Eğitiminde Yeni Boyutlar. Toplum Bilim Dergisi. Sayı:1. Eylül.
- <http://www.rtuk.org.tr/sayfalar>. (Update: 10.04.2012).
- KAYA, Y. (1991). Malatya Şehri Sosyal Bünyesinde İşbirliği ve Mücadele. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- KOCADAŞ, B.-ÖZBULUT, M.-ÖZGÜR, Ö. (2006). Malatya İlinde Sokakta Çalışan/Çalıştırılan Çocuklar Olgusu Üzerine Sosyolojik bir Araştırma. 5. Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar Sempozyumu. Gaziantep.
- KORKMAZ, A. (1997). Çalışma Hayatının Sosyolojik Özellikleri. (Yayımlanmamış Doçentlik Tezi). Malatya.
- ÖZKUL, M. (1997). Çalışma Sosyolojisi-İşgücünün Sosyolojik Özellikleri. Isparta.
- SENCER, M. (1989). Toplum Bilimlerinde Yöntem. Beta Yayıncılık. 3. Baskı. İstanbul.
- TEKİN, U.-KILIÇ, M. (2010). Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye’de Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanması. Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Uluslararası Sempozyumu, 24-26 Nisan 2010. AKKM Dairesi Başkanlığı Yayınları. Ankara.
- TUNÇCAN, N. (2000). Çocuk İşçiliği Nedenleri, Boyutları ve Küreselleşen Dünyada Konumu. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı. 26-27 Haziran 2000. İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul.

Çevrimiçi Kaynak(lar)

- Short-Term and Long-Term Effects of Early Parental Employment on Children of the National Longitudinal Survey of Youth. (2001). (<http://www.apa.org/journal>, Update:29.08.2001).